

משך חכמה

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה

לקבלת גליון שבועי במייל: y.b.daskal@gmail.com

כל הזכויות שמורות ©

ביאור בינת החכמה על "משך חכמה"

מאת: יצחק בירך דסקל, טל: 052-7611435

בס"ד פרשת תזריע- מצורע, תש"פ

תזריע פיסקא כ - כג

שחור שאינו מין טומאה, אמר להם אף שער שחור הופך והוא מין טומאה כו'. פירוש, דהא אם קדמה שער לבן לבהרת טהורה, רק אם הבהרת קדמה לשער לבן טמאה (נגעים ד, יא), אם כן השחרות שהיתה קודם, הולבנה, וכשנולד הנגע, השחרות מועיל להטומאה, אם כן גם שיער שחור מין טומאה, ופשוט².

לבן טמא, ואם שער לבן קדם לבהרת טהור" ע"כ. מבואר דכדי ששער לבן יהיה טמא, בהכרח שיהיה קודם שער שחור בבהרת ולאחר מכן יתהפך השער בבהרת ללבן, שאם התהפך השער השחור ללבן לפני שיש בהרת הוא טהור, אם כן שער שחור הוא בעצמו סימן טומאה בבהרת, דרק מפני שהיה שער שחור בבהרת נטמא לאחר מכן כשהתהפך ללבן, לכן שער שחור הוא סימן טומאה. ואם תאמר ששער שחור ממעט, גם לבן ימעט, שהרי שער שחור סימן טומאה, וממעט, גם הלבן ימעט. ומבאר היטב דברי רבי יוסי שאמר: "אף שיער שחור הופך והווה מין טומאה", כלומר, אף שער שחור שהופך ללבן, הוא בעצמו כשהוא שחור, הוא סימן טומאה, שרק בהפיכתו ללבן לאחר הבהרת הוא טמא, שמע מינא דשחור הוא סימן טומאה. ומבואר הכל בסייעתא דשמיא.

[ומסיים בתורת כהנים (שם) עוד ראייה דשער שחור אינו ממעט משיעור גריס, דכתיב "ושערה לא הפך לבן", שמע מינא דיש שער, אלא שלא הפך ללבן, והכתוב איירי בשיעור נגע דהוא כגריס, שמע מינא דשיעור אינו ממעט משיעור גריס].

² תמצית דבריו: איתא בתורת כהנים, דרבי יוסי אמר לתלמידיו דשיער שחור אינו ממעט משיעור גריס, כמו ששער לבן אינו ממעט. והקשו לו, דאינו דומה, דשיער לבן הוא סימן טומאה, לכן אינו ממעט, מה שאין כן שיער שחור, ואמר להם, שגם שיער שחור מתהפך ללבן. והביאור בזה, דאם שער לבן קדם לבהרת אינו טמא, אם כן זה שהיה קודם שער שחור והתהפך לאחר מכן ללבן מטמאתו, שמע מינא דשער שחור בעצמו, הוא סימן טומאה.

[כ]

(יג, ד) ואם בהרת לבנה הוא בעור בשרו ועמק אין מראה מן העור ושערה לא הפך לבן והסגיר הכהן את הנגע שבעת זמנים:

האם שער שחור ממעט משיעור גריס

(יג, ד) תורת כהנים¹, פרשת נגעים, פרשה ב, סוף פרק ב, פיסקא ט אמרו לו, אם אמרת בשיעור לבן שהוא מין טומאה, תאמר בשער

¹ [כ] (יג, ד) "ואם בהרת לבנה הוא בעור בשרו ועמק אין מראה מן העור ושערה לא הפך לבן והסגיר הכהן את הנגע שבעת זמנים" ע"כ. איתא בתורת כהנים (פרשת נגעים, פרשה ב, סוף פרק ב, פסקא ט) שאלו התלמידים את רבי יוסי, מה הדין בבהרת שהיא רק כשיעור גריס, ובה שער שחור, האם אמרינן שהשער השחור ממעט את הבהרת משיעור גריס, ואינה בכלל נגע צרעת. אמר להם רבי יוסי, והא אם יש בבהרת גריס שער לבן, כתוב שטמאה, שמע מינא שהשער אינו ממעט משיעור גריס. אמרו לו, אינו דומה שער לבן לשער שחור, ששער לבן הוא חלק בלתי נפרד מהנגע, ששער לבן הוא סימן טומאה, לכן אינו ממעט את שיעור הגריס, אבל שער שחור אינו סימן טומאה, ואולי ימעט את שיעור הנגע, אמר להם רבי יוסי בלשון זה: "אף שיער שחור הופך והווה מין טומאה". ולא מובן מה כונתו. ומבאר הקרבן אהרן וז"ל "שחור נמי מתהפך ללבן דהוי מין טומאה, ואילו היה ממעט קודם שיהפך לא יועיל עוד ההפוך שהרי אין הבהרת כגריס, אי נמי אם אינו סימן טומאה הוא התחלה אליה וממנו יולד סימן הטומאה" עכ"ל.

ויש לדקדק על שני הביאורים, מה שכתב שאם ממעט בתחלה כשהוא שחור, איך מטמא כשנעשה לבן, קשה מאוד, דלמא כשנעשה לבן אינו ממעט כי הוא סימן טומאה, וכשהוא שחור הוא ממעט, וכשנעשה לבן יש שיעור טומאה וטמא. ומה שכתב בביאור השני שאיך יולד סימן טומאה אם השחור אינו סימן טומאה, לא מובן כלל, דסימן שחור טהרה, וסימן לבן טומאה.

ומבאר המשך חכמה על פי הא דתנן בנגעים (ד, יא) "אם בהרת קדמה לשער

משך חכמה

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה

מה הפירושו "והנה כהה הנגע ולא פשה"

(יג, ו) שם³. פרק ב, ה' והנה כהה, יכול למטה מארבע מראות כו'. מדברי רמב"ם (הלכות טומאת צרעת) פרק א הלכה יא מוכח, דמפרש קרא והנה כהה הנגע, פירוש למטה מארבע מראות, אף אם פשה טהורה, ולא פשה הנגע כו', פירוש או לא פשה הנגע,

ממראה נגעים טמא. שו"ל (טומאת צרעת א, יא) "בהרת שהיתה עזה כשלג, ולאחר ההסגר נעשית כקרום ביצה, או שהיתה בתחילה כקרום ביצה ונעשית כשלג, הרי היא כמות שהיתה, שאין עזות המראה סימן טומאה ולא כהייתו סימן טהרה, אלא אם נתמעט מארבע מראות ונעשית כהה מקרום ביצה, שהרי נעשית בוהק ולפיכך טהור, א"כ מהו זה שנאמר בתורה והנה כהה הנגע ולא פשה הנגע בעור וטהרו הכהן, שאם כהה מארבע מראות טהור, וכן אם לא כהה ולא פשה, ולא נולדה בו לא שיער לבן ולא מחיה הרי זה טהור" עכ"ל. מבואר שמפרש שכהה הנגע היינו שאינו בכלל מארבע מראות הנגעים.

ולפי זה כך ביאור הכתוב, דלאחר הסגר שנית, אם כהה הנגע שאינו בכלל ארבע מראות נגעים אז טהור, ואפילו פשה הנגע, והא דכתיב "ולא פשה" פירושו, או שלא פשה הנגע, ואפילו עומד בעיניו בכלל ארבע מראות נגעים גם טהור, נמצא דאם בהסגר שני הנגע נשאר בכלל ארבע מראות נגעים ולא פשה, לרש"י טמא, ולרמב"ם טהור.

ולפי זה נחלקו רש"י והרמב"ם בפשט הכתוב "כהה הנגע ולא פשה", דלרש"י, שכהה הנגע היינו ממראה ארבע נגעים, ואם פשה הוא טמא, ואינו טהור אלא בשני תנאים שכהה הנגע מהמראה וגם שלא פשה, אם כן "ולא פשה" הוא וא"ו החיבור, דהיינו שכהה הנגע וגם לא פשה, בשני תנאים אלו הוא טהור, ולפי הרמב"ם שכהה הנגע הוא פחות מארבע מראות נגעים, הוא"ו, היא וא"ו החילוק, שהוא טהור בשני אופנים, או שכהה הנגע ממראה נגעים, או שלא כהה, אבל לא פשה. אבל בפסוק ה' גם הרמב"ם מודה שצריך שני תנאים להסגר שני ולא לטמא, שעמד הנגע בעיניו וגם לא פשה.

ופשט הרמב"ם מתיישב יותר טוב בפשט הכתוב, דהנה יש לדקדק מדוע בפסוק ה' כתוב בלא וא"ו "והנה הנגע עמד בעיניו לא פשה הנגע בעור", ובפסוק ו' כתוב בוא"ו "ולא פשה", ולשיטת הרמב"ם מתיישב היטב, דבפסוק ה' הוא דבר אחד, שעמד הנגע בעיניו וגם לא פשה, אבל בפסוק ו' זה וא"ו החילוק, שהנגע כהה, או שלא כהה אבל לא פשה, אבל לפירושו

[כא]

(יג, ו) וְרָאָה הַכֹּהֵן אֹתוֹ בַּיּוֹם הַשְּׂבִיעִי שְׁנִית וְהָיָה כֹּהֵן הַנֶּגַע וְלֹא פָשָׁה הַנֶּגַע בְּעוֹר וְטָהַר הַכֹּהֵן מִסְּפַחַת הוּא וְכִבֵּס בְּגָדָיו וְטָהַר:

[כא]

³ [כא] (ויקרא יג, ד-ו) – (ד) וְאִם בִּהְרַת לְבָנָה הוּא בְּעוֹר בְּשָׂרוֹ וְעָמַק אֵין מְרָאָה מִן הָעוֹר וְשִׁעְרָה לֹא הָפֵךְ לְבָן וְהִסְגִּיר הַכֹּהֵן אֶת הַנֶּגַע שְׂבַעַת יָמִים: (ה) וְרָאָה הַכֹּהֵן בַּיּוֹם הַשְּׂבִיעִי וְהָיָה הַנֶּגַע עָמַד בְּעֵינָיו לֹא פָשָׁה הַנֶּגַע בְּעוֹר וְהִסְגִּירוֹ הַכֹּהֵן שְׂבַעַת יָמִים שְׁנִית: (ו) וְרָאָה הַכֹּהֵן אֹתוֹ בַּיּוֹם הַשְּׂבִיעִי שְׁנִית וְהָיָה כֹּהֵן הַנֶּגַע וְלֹא פָשָׁה הַנֶּגַע בְּעוֹר וְטָהַר הַכֹּהֵן מִסְּפַחַת הוּא וְכִבֵּס בְּגָדָיו וְטָהַר. ופירש רש"י (ו) כהה - הוכחה מראיתו, הא אם עמד במראיתו, או פשה טמא עכ"ל. ויש לבאר מה הפירוש "כהה הנגע", האם הכונה שנעשה פחות מארבע מראות נגעים, או רק כהה מהמראה שהיה לפני כן, ובתורת כהנים מפורש שהוא מתוך ארבע מראות נגעים, וכדי להבין כונת התורת כהנים יש להקדים.

דהנה מבואר ברש"י, שלאחר הסגר שני הוא טמא בשני אופנים: א. אם הנגע עומד בעיניו. ב. אפילו אם נעשה פחות לבן, אבל הוא מאחד מראות הנגעים ופשה גם כן טמא, ואינו טהור לאחר הסגר שני אלא אם כן נעשה מראה פחות לבן, וגם לא פשה. לפי זה מוכח שלשון "כהה" אינו כהה לגמרי, שאינו מאחד מארבע מראות נגעים, אלא שהיה מראה חזק ונחלש, אבל הוא אחד מארבע מראות נגעים, לכן אם פשה טמא, דאם אינו מארבע מראות נגעים, אפילו פשה, איך יטמא. ולפי זה, אם לא כהה דהוא טמא, היינו שנשאר בדיוק באותו מראה, אבל אם כהה הנגע, והוא בתוך ארבע מראות נגעים, טהור.

וכל זה על פי שיטת התורת כהנים (פרשת נגעים, פרשה ב, תחילת פרק ב השני, פסקא ה) וז"ל "והנה כהה. יכול למטה מארבע מראות, תלמוד לומר והנגע, אי הנגע, יכול במראיו, תלמוד לומר והנה כהה, הא כיצד, כהה ממראיו, לא למטה מארבע מראות". ע"כ.

אבל מדברי הרמב"ם מבואר שאינו סובר כן, אלא סובר שאם כהה הנגע פירושו שירד לגמרי ממראה ארבע מראות נגעים, אבל אם הוא נשאר מאחד

משך חכמה

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה

יזדקק אליו טהור, אבל מוחלט, מי שהוא מצורע מוחלט יסגירנו, כיון שהמסגיר מוחלט, תלמוד לומר הוא, בנראה דיברתי, שהנראה אינו צריך הסגר, ופשוט⁶.

[כג]

יג, יב – יד) - ואם פרוח תפרח הצרעת בעור וכסתה הצרעת את כל עור הנגע מראשו ועד רגליו לכל מראה עיני הכהן: (יג) וראה הכהן והנה כסתה הצרעת את כל בשרו וטהר את הנגע כלו הפך לבן טהור הוא: (יד) וביום הראות בו בשר חי יטמא:

ביאור מחלוקת רבי יהושע ורבי עקיבא בתורת כהנים

בהם. ובתורת כהנים (נגעים, פרשה ג, פרק ג, פסקא ג) אמרו דבא ללמד שמצורע מוחלט אינו טעון הסגר [על נגע אחר], וכן מצורע מוסגר אינו נעשה מוחלט [על נגע אחר]. ולאחר מכן, שם בפסקא ד באו רבותינו לבאר מהו לשון "הוא", ואמרו וז"ל "או אינו אלא ולא יסגירנו או כי טמא הוא, שלא יסגירנו כהן, אבל מוחלט יסגירנו, ת"ל כי טמא הוא, בנראה דברתי לך ולא דברתי לך ברואה" ע"כ. ודבריהם צריכים ביאור. ומבאר המשך חכמה, דהוה אמינא דדוקא כהן טהור לא יסגיר מצורע טמא כדי שלא יטמא המצורע את הכהן, אבל כהן מוחלט יסגירו [על נגע אחר], לכן כתיב "הוא", ללמד שהטעם שמצורע מוחלט אינו מוסגר, כיון ש"הוא" טמא, ולא בגלל חשש שיטמא את הכהן, אלא ש"הוא" טמא, וטמא אינו נעשה מוסגר, וזה כונת חז"ל ברואה דברתי, שהטעם שאינו נעשה מוסגר כי "הוא" טמא.

[ולא זכיתי להבין כונתו, הרי פירושו כפירוש הקרבן אהרן, ובכל מקום שרבינו מפרש את התורת כהנים, פירושו אחר מהקרבן אהרן. וצ"ע].

⁶ תמצית דבריו: הטעם שכתוב "כי טמא הוא", בא ללמד, שאין מצורע מוחלט נעשה מוסגר על נגע אחר, וכתוב "הוא", ללמד, שהטעם הוא מפני שהוא טמא, ולא מטעם שמא יטמא את הכהן, ולכן אפילו כהן מוחלט לא יסגירו.

[כג]

אף אם עמד בעיניו טהור. וזה דלא כרש"י. ובאמת זה נכון יותר בפשט משיטת רש"י, דלרש"י אמאי כתיב לעיל (פסוק ה) הנגע עמד בעיניו לא פשה, וכאן כתוב כהה הנגע ולא פשה בו"ו, ולרמב"ם הוא"ו מחלק, אבל דלא כתורת כהנים, וצריך עיון⁴.

[כב]

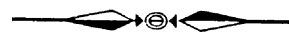
יג, יא) צרעת נושנת הוא בעור בשרו וטמאו הפהן לא יסגירנו כי טמא הוא:

מדוע כתוב "כי טמא הוא"

יג, יא) לא יסגירנו כי טמא הוא. בתורת כהנים (פרק ג, ג) שלא יסגירנו כהן. פירוש⁵, לפי שהוא טמא לא יסגירנו כהן, כדי שלא

רש"י קשה מדוע שינה הכתוב מפסוק ה', דכתב שם בלא וא"ו, וכאן בוא"ו, והרי בשניהם הוא וא"ו החיבור. אבל כל זה תמוה מאוד, דשיטת רש"י היא על פי קבלת חז"ל בתורת כהנים, לכן צריך עיון בזה, מנלן לרמב"ם לפרש דלא כתורת כהנים. ומבואר הכל בסייעתא דשמיא. [ודע, דהרמב"ן (פירוש לחומש, שם), והר"ש (פרק דנגעים) מפרשים כשיטת הרמב"ם, ורבי אליהו מזרחי האריך בביאור נפלא בכל זה, עיין שם ותשבע עונג].

⁴ תמצית דבריו: פירוש הפסוק לפי רש"י, על פי התורת כהנים, ד"כהה הנגע" היינו שהוא בכלל ארבע מראות נגעים, אבל כהה ממראיתו, ואינו טהור אלא בב' תנאים יחד, שכהה הנגע וגם לא פשה, אבל עמד בדיוק באותו מראה, או שכהה [והוא בכלל ארבע מראות נגעים] אבל פשה טמא, והוא"ו היא וא"ו החילוק. ולפי שיטת הרמב"ם וסיעתו, "כהה הנגע", היינו שאינו מארבע מראות נגעים, והוא טהור בשני אופנים, או שכהה לגמרי ואינו ממראה נגעים, או שהוא ממראה נגעים ופשה הנגע, והוא"ו היא וא"ו החילוק.

[כב]

⁵ [כב] יג, יא) צרעת נושנת הוא בעור בשרו וטמאו הפהן לא יסגירנו כי טמא הוא, ע"כ. התיבות "כי טמא הוא" צריכים ביאור, מה בא להשמיענו

משך חכמה

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה

שער לבן סימן טומאה ומחיה סימן טומאה, מה מחיה חוזרת
טמא אף שער לבן יחזור ויטמא אמר ליה רבי עקיבא, אימתי יפה

וז"ל הספרא (תזריע - פרשת נגעים, פרשה ג, פרק ה, אות ד) "בשר חי
החוזר, טמא, אין שיער לבן החוזר, טמא. רבי יהושע מטמא, שרבי יהושע
אומר, שער לבן סימן טומאה, ומחיה סימן טומאה, מה מחיה חוזרת טמא,
אף שיער לבן יחזור ויטמא. אמר לו רבי עקיבא, אימתי יפה כוחו של שיער
לטמא, בזמן שימש החלט, או בזמן שלא שימש החלט, אמר לו בזמן שלא
שימש החלט, אמר לו, מה בזמן שימש החלט אינו מעכב את הפריחה, בזמן
שלא שימש החלט אינו דין שלא יעכב את הפריחה. ועוד, שנאמר בשר חי
בשר חי החוזר טמא, ואין שער לבן החוזר טמא" ע"כ לשון הספרא.

הנה רבי יהושע לומד לטמא בשער לבן ממחייה, כיון שבתחלה שער לבן
טמא כמו שמחיה טמא, ורבי עקיבא אומר לו שאין ללמוד שער ממחייה,
וצריך ביאור בכונת רבי עקיבא ורבי יהושע מה הכונה שימש החלט כו'.

ומבאר בקרבן אהרן, דהנה יש לך לדעת, שאם נטמא על ידי שער לבן,
ולאחר מכן פריחה הצרעת בכל גופו ונטהר, בודאי השער לבן שלאחר
הפריחה אינו מטמא, שהרי השער הלבן כבר טמא, ובאה הפריחה וטהרה
אותו, ובזה גם רבי יהושע מודה שטהור, ומה שאמר רבי יהושע ששער לבן
אחר פריחה מטמא, היינו באופן שנטמא בתחלה על ידי מחיה ולא על ידי
שער לבן, והפריחה טהרה את המחיה, ולאחר מכן בא שער לבן.

וזה כונת רבי עקיבא ששאל את רבי יהושע, לשיטתך שאתה מטמא שער
לבן אחר פריחה, באיזה אופן אתה מטמא, בזמן שלפני הפריחה היה שער
לבן, והשער שימש החלט, דהיינו שהשער הלבן החליטו לטומאה, או
באופן שלא השער לבן החליט לטומאה, ולא שימש החלט לטומאה, אלא
נטמא במחיה, ונטהר בפריחה, ולאחר מכן בא שער לבן. ואמר לו רבי
יהושע אני מטמא שער לבן אחר פריחה רק אם לא שימש השער לבן החלט,
דהיינו שנטמא במחיה, ופריחה בכלול, ונטהר, ולאחר מכן בא שער לבן.

אמר לו רבי עקיבא, אם כך יש לי קל וחומר ששער לבן לאחר פריחה אינו
מטמא, שהרי ומה שער לבן שימש החלט לטומאה, וטימא בשער לבן,
אם באה פריחה לאחר מכן, מטהרת הפריחה את השער לבן שכבר שימש
החלט לטומאה, הרי שיש כח בפריחה לבטל שער לבן שהחליט טומאה על
האדם, אם כך, קל וחומר כאשר הפריחה קדמה לשער לבן, הפריחה תמנע
מהשער לבן לטמא. ועוד טעם ששער לבן אינו מטמא לאחר פריחה, שהרי
נאמר בתורה רק טומאת בשר חי החוזר לאחר פריחה, ואם שער לבן היה

(יד) תורת כהנים (פרשת נגעים, פרשה ג) פרק ה (אות ד).⁷ בשר
חי החוזר טמא, אין שער לבן החוזר טמא. רבי יהושע מטמא כו'

⁷ [כג] (יג, ט - טו) - "ט) נגע צרעת פי תהיה באדם והובא אל הפה: (י)
וְרָאָה הַפֶּה וְהִנֵּה שְׂאֵת לְבָנָה בְּעוֹר וְהִיא הַפֶּקֶה שֶׁעַר לָבָן וּמְחִית בָּשָׂר חַי
בְּשֵׂאֵת: (יא) צֶרְעַת נוֹשֶׁנֶת הוּא בְּעוֹר בָּשָׂרוֹ וְטִמְאָו הַפֶּה לֹא יִסְגְּרוּנוּ כִּי טִמְא
הוּא: (יב) וְאִם פְּרוּחַ תִּפְרָח הַצֶּרְעַת בְּעוֹר וְכִסְתָּהּ הַצֶּרְעַת אֶת כָּל עוֹר הַנֶּגַע
מֵרֵאשׁוֹ וְעַד רִגְלָיו לְכֹל מְרָאָה עֵינֵי הַפֶּה: (יג) וְרָאָה הַפֶּה וְהִנֵּה כִסְתָּה
הַצֶּרְעַת אֶת כָּל בָּשָׂרוֹ וְנִטְהַר אֶת הַנֶּגַע כְּלוּ הַפֶּף לָבָן טְהוֹר הוּא: (יד) וְכִיּוֹם
הַרְאוֹת בּוֹ בָּשָׂר חַי טִמְא: (טו) וְרָאָה הַפֶּה אֶת הַבָּשָׂר חַי וְטִמְאָו הַבָּשָׂר
חַי טִמְא הוּא צֶרְעַת הוּא ע"כ.

הנה מפורש בכתובים:

דאם יש מראה נגע שאת לבנה ופירש רש"י דהוא הדין לשאר מראות
נגעים], יש שני סימני טומאה לטמא את השאת: א. אם יש שער לבן בשאת.
ב. אם יש מחית בשר חי בשאת. (פסוקים ט-יא).

עוד מבואר בפרשה, שאפילו שיש סימני טומאה של שער לבן או מחית בשר
חי, אם פריחה הצרעת וכסתה הצרעת את כל עור הנגע מראשו ועד רגליו,
והכל הפך לבן, הוא טהור, שפריחה בכל גופו היא סימן טהרה. (פסוקים
יב-יג).

עוד מבואר בפרשה, שאם נטהר על ידי לאחר שפריחה הצרעת בכל גופו
והפכה לבן, חזר להיות בה בשר חי, וראה הכהן את הבשר החי, חוזר
לטומאתו, למרות שנטהר כבר בפריחה לפני כן (פסוקים יד-טו).

אבל לא מפורש בפרשה מה הדין אם לאחר שפריחה הצרעת בכל גופו
ונטהר, וחזר להיות בה שער לבן, האם נטמא. דיש לומר, כשם שאדם שהיה
טהור, ובא עליו שאת בגופו שלא פריחה בכל גופו, יש שני סימני טומאה,
שער לבן או מחית בשר, כך גם לאחר שפריחה בכל גופו ונטהר, אם חזר בו
שער לבן טמא, ומה שכתבה תורה רק מחית בשר, כי שער לבן אפשר ללמוד
ממחיית בשר, או דלמא דוקא אם חזרה מחית בשר טמא, אבל אם חזרה
שער לבן אינו טמא.

ונחלקו בדין זה רבותינו התנאים, דרבי עקיבא סובר, שדוקא בשר חי החוזר
טמא ולא שיער לבן החוזר, ורבי יהושע סובר, שגם אם שער לבן חוזר טמא,
ובזה נושא ונותן הספרא בטעמי מחלוקתם, ובויוכוח שיש ביניהם. ותנא
קמא הוא רבי עקיבא דנושא ונותן עם רבי יהושע.

ונביא את לשון הספרא, ונבארו על פי ביאור הקרבן אהרן.

משך חכמה

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה

כורחך שהוא גזרת הכתוב שפריחה מטהרת שער לבן שמטמא אפילו שהחליט על טומאה, אם כן לשיטתו יש קל וחומר, דאם פריחה מטהרת שער לבן שהחליט טומאה, קל וחומר שפריחה תמנע משער לבן שלא לטמא, כי לפריחה עצמה יש לה דין שמטהרת.

ובתוספתא (נגעים ג, ט) איתא, דרבי עקיבא שאל את רבי יהושע בלשון אחר מהתורת כהנים. וז"ל התוספתא "אמר לו ר' עקיבא, מה מחייה חוזרת ומטמא, שכן היא מטמאה הפוכה ושלא הפוכה, תאמר בשער לבן שאין מטמא אלא הפוך" ע"כ. ומפרש הקרבן אהרן, דכונת רבי עקיבא לפי התוספתא הוא, דאין ללמוד ממחייה שמטמאה לאחר פריחה, על שער לבן שיטמא לאחר פריחה, דמחייה חמורה יותר, שהרי היא מטמאה בין אם היא באה כשהוא טהור, ואחר כך באה הטומאה, דהיינו שאם יש לו מחיית בשר ולאחר מכן בא לו נגע צרעת טמא, וכן להפך, אם הוא טמא בנגע ולאחר מכן באה המחייה, מה שאין כן שער לבן אינו מטמא אלא אם היא באה לאחר הטומאה, אבל אם השער לבן באה לפני הטומאה אינה מטמאה, כמבואר לעיל, דשער לבן אינו מטמא אלא אם בא לאחר הבהרת, לפיכך אין ללמוד ששער לבן יטמא לאחר פריחה ממחייה, דמחייה חמורה משער לבן. גם כאן יש ליישב, מה ישיב רבי יהושע על קושיית רבי עקיבא. ומבאר המשך חכמה, דהנה איתא בספרא (פרשת נגעים פרשה ג, פרק ה אות א) וז"ל "וביום הראות בו. בא ללמד על ראשי איברים שנתגלו שיהו טמאים".

ופירש קרבן אהרן וז"ל "בא ללמד על ראשי איברים שנתגלו. אמאי דקמשתעי ביה קרא שהוא כאשר פרח הצרעת בכלולו הדר, ובא לומר, דאף על גב דמתחלה, כאשר נולד בו צרעת קודם שכסתה הצרעת את כל בשרו, אין ראשי איברים מטמאים במחיה, כדתנן (נגעים ו, ז) וראהו הכהן, וראהו כולו כאחת, שאם היה בראש חוטמו או בראש אצבעו שופע אילך ואילך אינו טמא, מכאן אמרו דראשי איברים באדם אינם מטמאים משום מחיה, עם כל זה, אם לאחר שכסתה הצרעת את כל בשרו וגם כל ראשי איבריו, אם חזר ונתגלה בראשי איברים אלו בראש אחד מהם מחית בשר חי, הרי הוא טמא אף על פי שאין שיעור הנגע נראה בו כאחד שהוא שופע אילך ואילך. והנה הוכרחו לומר שלא אמר זה אלא על ראשי איברים, לפי שאם הוא בשאר המקומות, אם בלא פרח בכלולו הוי מחיה סימן טומאה, הוא הדין כשפרח בכלולו ולא הוי צריך למכתב זה, אלא ודאי דלא בא להודיענו אלא על המקומות שאינם מטמאים במחיה כשלא פרח בכלולו, לומר, שאם פרח בכלולו, אף באלו המקומות, המחיה סימן טומאה בהם" עכ"ל.

גם מטמא לאחר הפריחה, היה לתורה לכתוב, כיון שאפילו לשיטתך אין זה פשוט כל כך ללמוד ששער לבן לאחר פריחה מטמא ממחייה שמטמא לאחר פריחה, זה ביאור הקרבן אהרן בדברי הספרא.

וגם המשך חכמה מפרש כך את דברי הספרא, אלא שיש להקשות, מה הוא באמת טעמו של רבי יהושע על הקל וחומר של רבי עקיבא, ומה הוא שורש מחלוקתם, זה בא רבינו לבאר.

ומבאר המשך חכמה, דהנה קיימא לן (נגעים ד, יא) שאם בהרת קדמה לשער לבן טמא, ואם שער לבן קדם לבהרת טהור. ולפי זה מובן היטב שיטת רבי יהושע, ולא קשה הקל וחומר של רבי עקיבא, דהטעם ששער לבן ששימש החלט, הפריחה מטהרתו, כיון שהפריחה מבטלת את הבהרת הראשונה, והרי זו בהרת גדולה חדשה, וביטלה הבהרת החדשה שהיא הפריחה את הויית הנגע הראשון, ולכן טהור, שכלפי הבהרת החדשה, השער לבן קדם לבהרת, ושער לבן שקדם לבהרת טהור. אבל אם נטמא במחיה ונטהר בפריחה, ובא שער לבן, טמא, כיון שהפריחה שהיא הבהרת החדשה, קדמה לשער לבן, ובהרת שקודמת לשער לבן טמא, ולפי זה לא קשה מידי מה שהקשה רבי עקיבא - דאם פריחה מטהרת שער שהחליט לטומאה, קל וחומר שימנע מלטמא שער חדש שיהיה בפריחה - דאינו דומה זה לזה, דפריחה מטהרת שער לבן, כי הפריחה מבטלת את הנגע הראשון, והרי יש כאן שער לבן שקדם לבהרת וטהור, אבל אם השער לבן בא לאחר פריחה, קדמה בהרת לשער לבן וטמא, זה ביאור שיטת רבי יהושע.

אבל רבי עקיבא סובר, שפריחה אינה מבטלת את הויית הנגע הראשון, וראיה לזה, דהנה אם היה נגע כגריס, וגדל בו שער לבן ונטמא, ולאחר מכן נתמעט הגריס לחצי גריס, ונטהר, ולאחר מכן שוב גדל החצי גריס לגריס, סובר רבי עקיבא (פרשת נגעים פרשה ג, סוף פרק ב השני, אות ד) דטמא. והנה, כיון שנמתעט לחצי גריס, בטלה הבהרת, והרי יש כאן שער לבן בלא בהרת, וכשחוזרת הבהרת לגריס, הרי קדם שער לבן לבהרת ומדוע טמא, אלא מוכח, דסובר רבי עקיבא, שכיון שגדל לגריס, חוזר הנגע הראשון להוייתו, וכיון שבנגע הראשון קדמה הבהרת לשער לבן, וטמא, גם עכשיו שחזר לשיעור גריס הרי הוא כמו הנגע הראשון, וטמא.

ולפי זה, גם הפריחה אינה מבטלת את הויית הנגע הראשון, אם כן אין לומר דהטעם שהפריחה מטהרת את השער לבן, הוא מפני שבטל הוייה הראשונה של הנגע, ולגבי הפריחה הזו שער לבן קדם לבהרת, דרבי עקיבא סובר שפריחה אינה מבטלת הוייה ראשונה, כמו בחצי גריס שגדל לגריס, ועל

משך חכמה

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה

נימא דשיער לבן מעכב הפריחה, אם כן אמאי בקדם שיער לבן לפריחה טהור, וליכא לאמר דכבר בטלה התיחסות הבהרת הראשונה, ושוב לגבי הפריחה הוי קדמה שיער לבן לבהרת, זה אינו, דלא עדיף מאם נתמעטה מגריס, ובכל זאת אמרינין, דלגבי התיחסות הראשונה הוי קדמה בהרת לשיער לבן. ודו"ק. והא דאמר בתוספתא (נגעים ג, ט), מה למחיה שכן היא מטמאה בבואה בהיותו טהור, אבל שיער לבן אינו מטמא אלא בבא אחר הטומאה, יעויין שם בקרבן אהרן. יש לה פירכא פשוטה, מחיה בראשי אברים יוכיח שאינו מטמא כל עיקר (נגעים ו, ז), רק בפריחה מעכבת, וחוזרת ומטמאת (ספרא שם, אות א), ועל כרחך מוכרח לאמר מה למחיה בראשי אברים שכן מעכבת, תאמר לשיער לבן שאינו מעכב הפריחה, ואם כן היינו הך דתורת כהנים, ודו"ק היטב⁸.

פריחה מטמא. רבי יהושע סובר שמטמא, ורבי עקיבא סובר שטהור. ומחלוקתם באופן שנטמא במחיה, ונטהר בפריחה, ובא שיער לבן. אבל נטמא בשער לבן, ופרחה, הכל מודים שטהור. והקשה רבי עקיבא לרבי יהושע, הרי קל וחומר הוא לטהר בשער לבן לאחר פריחה, דאם פריחה מטהרת שער לבן שכבר טימא, קל וחומר שימנע משער לבן שבא לאחר פריחה, שלא יטמא. ומבאר המשך חכמה, דשורש מחלוקתם, דרבי יהושע סובר שפריחה מבטלת את הנגע הראשון, ושער לבן שקדם לבהרת טהור, וכיון שהפרחה בטלה את הנגע הראשון, כלפי הפרחה, השער לבן קדם, לכן הוא טהור. אבל אם נטמא במחיה, ולאחר מכן נטהר בפרחה, ובא שער לבן, יטמא, דבהרת קדמה לשער לבן. אבל רבי עקיבא לשיטתו במקום אחר, שסובר שנגע חדש אינו מבטל את הנגע הראשון, אם כן הפרחה לא בטלה הויית הבהרת הראשונה, ועל כורחך הטעם שפרחה מטהרת את השער לבן, אינו מחמת שקדם שער לבן לבהרת החדשה, אלא גזרת הכתוב היא שפרחה מטהרת, ואם פרחה מטהרת שער לבן שטימא, קל וחומר שימנע משער לבן שלא יטמא.

כוחו של שער לבן לטמא בזמן ששימש החלט כו', אמר ליה, מה בזמן ששימש החלט אינו מעכב את הפריחה, בזמן שלא שימש החלט אינו דין שלא יעכב את הפריחה, ועוד שנאמר בשר חי החוזר טמא, ואין שער לבן החוזר טמא. עד כאן ועיין קרבן אהרן. ולעניות דעתי נראה, דהנה קיימא לן (נגעים ד, יא) דשער לבן הקודם לבהרת טהור, ואם בהרת קדמה לשער לבן טמא. ואם כן יתכן, דכיון דפרחה בכלול, שוב בטלה הויות הנגע הראשון, ונמצא דמתייחס עכשיו הפריחה לבהרת גדולה וחדשה, ולכן שער לבן הקודם, הוי קדמה שער לבן לפריחה, והוי כמו קדמה (הבהרת לשיער) [שיער לבהרת] וטהור, אולם רבי עקיבא לטעמיה דסבר לעיל (פרשת נגעים פרשה ג, סוף פרק ב השני, אות ד) דאם היה בהרת כגריס ובו שער לבן, ואחרי כן נתמעט שוב הבהרת מגריס ונשאר כחצי גריס, דטהור, וכבר בטלה טומאת הבהרת ושוב נתגדלה הבהרת עד כגריס, דהרי שיער לבן סימן טומאה, ואם

הנה מבואר, דמחיה בראשי אברים אינה מטמאה אלא אם פרה בכלול, ואף בראשי אברים הללו, אז מטמאים ראשי האברים.

לפי זה יש פירכא למה שהקשה רבי עקיבא על רבי יהושע - דמחיה חמורה משער לבן שמטמא בכל אופן - דמחיה בראשי אברים יוכיחו, שאינם מטמאים אלא לאחר פריחה, ואף על פי כן אם חזר המחיה לאחר פריחה מטמאה, גם שער לבן שחזר לאחר פריחה יטמא, אפילו שאינו מטמא אלא לאחר שקדמה הבהרת.

ועל כורחך שרבי עקיבא יקשה לו על זה, דמחיה חמורה יותר, שכן אם אם יש מחיה בראשי אברים, היא מעכבת את הפרחה לטהר, שכיון שיש מחיה בראשי אברים לא הוי פרחה כולה, מה שאין כן שער לבן אינו מעכב את הפרחה לטהר, דהיינו, שאם קדם שער לבן שטימא לאחר הבהרה, ולאחר מכן באה הפרחה, הוא טהור. ועל זה ישיב רבי יהושע, דשאני שער לבן שלא מעכב, כיון שהפרחה מבטלת את הנגע הראשון, והרי שער לבן קדם לבהרת החדשה, מה שאין כן במחיה אין טעם זה. אם כן באמת דברי התוספתא הם ממש כמו דברי התורת כהנים, אלא שבתוספתא שאלו בסגנון אחר, אבל שניהם מכוונים לאותו שאלה, ושורש מחלוקתם כבר נתבאר לעיל. ומבואר הכל בסייעתא דשמיא.

⁸ תמצית דבריו: מפורש בפרשה שמחיה לאחר פריחה מטמאה, ונחלקו רבי יהושע ורבי עקיבא, אם גם שער לבן הבא לאחר

